

Dr hab. Dorota Piontek, prof. UAM
Zakład Komunikacji Społecznej
Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ MGRA MATEUSZA PORADY PT. *MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE W DZIAŁALNOŚCI POLSKIEJ POLICJI W KONTEKŚCIE MEDIÓW TRADYCYJNYCH. ICH FUNKCJONOWANIE, ZNACZENIE ORAZ ROLA W KSZTAŁTOWANIU WIZERUNKU I PROMOCJI FORMACJI W POSTĘPOWANIU O NADANIE STOPNIA DOKTORA NAUK SPOŁECZNYCH W DYSCYPLINIE NAUKI O KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ I MEDIACH.*

Informacje ogólne

Recenzowana rozprawa doktorska mgra Mateusza Porady została przygotowana w Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie pod opieką naukową prof. UR i WSiIZ dra hab. Wojciecha Pelczara. Praca nie jest obszerna, wraz z załącznikami (załączniki, streszczenia, bibliografia, netografia) liczy 247 stron. Tematyka pracy dotyczy mediów społecznościowych i ich wykorzystania w działalności polskiej Policji w celu kształtowania wizerunku i promocji tej formacji. Praca wpisuje się zatem w dynamicznie zyskujący na popularności nurt badań nad wykorzystaniem mediów społecznościowych w komunikacji różnych podmiotów w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym, mającej zwiększyć możliwości osiągnięcia przez nie różnych celów organizacyjnych. Docenić należy podjęcie przez Doktoranta ambitnego projektu badawczego, zawierającego oryginalne badania empiryczne, których przeprowadzenie stanowiło wysiłek organizacyjny, czasowy, warsztatowy. Podjęta problematyka jest ważna, szczególnie w kontekście pogłębiającej się polaryzacji politycznej i zaostrzającego się konfliktu społecznego w Polsce. Sytuacja taka sprzyja pojawianiu się tendencji do angażowania przez polityków służb porządkowych w działania, które przez część społeczeństwa odbierane są negatywnie i podważają zaufanie do instytucji, która z założenia ma służyć ochronie porządku społecznego i praw obywateli. Zaufanie zaś stanowi warunek sprawnego realizowania zadań Policji, bowiem nie może ona działać w próżni, bez społecznego wsparcia. Aktualna sytuacja społeczno-polityczna tworzy kontekst, który rzutować może na formułowanie sądów przez badaczy, których aksjologiczna/ideologiczna proweniencja nie jest

obojętna dla projektowania założeń badań, jak i interpretacji uzyskanych wyników. Należy podkreślić, że rozważania Autora wolne są od aksjologicznych/ideologicznych uprzedzeń.

Ważność podjętej problematyki wynika również z faktu, że badania takiej organizacji jak policja jest utrudnione ze względu na jej specyfikę, a szczególnie silną centralizację, zhierarchizowanie i tendencję do traktowania danych dotyczących jej działań jako wrażliwych. Oznacza to, że publikacje na temat poruszany w pracy mgra Porady są stosunkowo nieliczne i często mają charakter wewnętrzny. Zgadzam się tym samym z uzasadnieniem wyboru tematu pracy, w którym mowa jest o braku „w dotychczasowych opracowaniach i publikacjach pracy, która całościowo ujmowałaby problematykę mediów społecznościowych w działalności krajowej Policji” (s. 6).

Zanim przejdę do oceny merytorycznej przedłożonej do recenzji rozprawy, chciałabym się odnieść do jej tytułu. Jest on sformułowany bardzo szeroko i ogólnie, może zatem wzbudzać różne oczekiwania, z których część nie zostanie zrealizowana. Sformułowanie: „Media społecznościowe w działalności polskiej Policji w kontekście mediów tradycyjnych. Ich funkcjonowanie, znaczenie oraz rola w kształtowaniu wizerunku i promocji formacji” sugerować może podjęcie różnych wątków, z których każdy mógłby być przedmiotem osobnej dysertacji. Myślę, że zawężenie tematu do roli mediów społecznościowych w kształtowaniu wizerunku i promocji współczesnej polskiej Policji lepiej definiowałoby przedmiot badań i nie wywoływał oczekiwań, które ze względu na szerokość zaproponowanej w tytule rozprawy problematyki nie mogły zostać zaspokojone w satysfakcjonujący czytelnika sposób.

Struktura pracy

Rozprawa doktorska mgra Mateusza Porady składa się ze wstępu, siedmiu rozdziałów, dwóch załączników, streszczenia w języku polskim i angielskim oraz bibliografii i netografii. Rozdział VII zawiera wnioski końcowe i zakończenie, nie jest zatem jasne, czego dotyczą wnioski końcowe, a czego zakończenie. Zwykle te drugie dotyczą całej pracy, rozbięcie rozdziału (czterostronicowego, a więc nieproporcjonalnie krótkiego w porównaniu z pozostałymi rozdziałami) na dwa podrozdziały jest niejasne i niewłaściwe.

We wstępie Autor *explicite* definiuje cel pracy jako próbę „zobrazowania, jak funkcjonują media społecznościowe w działalności krajowej Policji” (s. 6). Pomijając niezręczność stylistyczną, tak określony cel sugeruje bardzo szeroką perspektywę badawczą. Działalność krajowej Policji jest wielowymiarowa i złożona, obejmuje obszary, w których media społecznościowe nie mają żadnego zastosowania. Zawężenie celu głównego do kwestii

wykorzystania mediów społecznościowych w kształtowaniu wizerunku i promocji formacji byłoby bardziej adekwatne do wiodącego tematu pracy. Jako cele, jak rozumiem, szczegółowe („ponadto”), wskazano „próbę stworzenia precyzyjnej definicji mediów społecznościowych w kontekście różnych ujęć słownikowych. Oprócz tego ukazana została relacja między mediami społecznościowymi a mediami masowymi jako jednymi z nowoczesnych narzędzi pracy Policji” (s. 6). Niestety, co wynika z treści rozdziału 1., nie stworzono precyzyjnej, autorskiej, definicji mediów społecznościowych, zaś następne sformułowanie nie wyjaśnia, które media Autor traktuje jako nowoczesne narzędzia pracy Policji. Ponownie zauważyć należy brak precyzji, kiedy Doktorant pisze o narzędziach pracy Policji: domyślam się, że chodzi o narzędzia budowania wizerunku i promocji, bo nie mając dogłębnej wiedzy na temat narzędzi pracy policji jestem przekonana, że w działaniach operacyjnych, prewencyjnych, dochodzeniowych, techniki kryminalistycznej, logistycznych, itp., media społecznościowe nie są podstawowym narzędziem pracy omawianej organizacji.

Niestety, we wstępie zabrakło mi jasnego wskazania problemu badawczego i pytań badawczych dotyczących całości pracy, omówienia aktualnego stanu badań wraz z literaturą przedmiotu, wskazania metod badawczych, zastosowanych przez Autora do realizacji celu/ów dysertacji. Szczególnie omówienie stanu badań i literatury powiązanej z problematyką pracy mogłoby uzasadnić dość ubogą bibliografię, jeśli Doktorant wykazałby, iż takowa jest nieliczna, przyczynkowa i fragmentaryczna (*case studies*).

Rozdział pierwszy (Media społecznościowe – wprowadzenie do zagadnienia. Wyjaśnienie podstawowych pojęć) ma bardzo referencyjny charakter, nie wnosi nic nowego do wiedzy na temat *social media*, nie proponuje żadnych nowych ujęć, nie zawiera autorskich komentarzy do przywoływanych koncepcji. Szczegółowy opis funkcjonalności mediów społecznościowych (np. Facebooka – s. 31-32) byłby uzasadniony, gdyby Autor wykorzystał tę wiedzę do analizy zgromadzonego materiału badawczego. Sposób prezentacji cytowanych publikacji (myślniki, „wylizanki”, sekwencje przypisów odwołujących się do danej pracy – np. przypisy 97-103, 111-121, i inne, także w dalszych częściach pracy) sugerować mogą, być może niesprawiedliwie, brak refleksji Doktoranta nad przytaczanymi źródłami. W pracy doktorskiej oczekiwałabym autorskich komentarzy, oceny przydatności cytowanych koncepcji do rozwiązania postawionego problemu badawczego. Mam świadomość, że w odniesieniu do mediów społecznościowych nie powstały w ciągu ostatnich 13. lat opracowania teoretyczne, które rewolucjonizowałyby wiedzę na ich temat, ale chciałabym wiedzieć, jakie w tej kwestii jest stanowisko Autora. Nie deklaruje On również, w jakiej perspektywie teoretycznej sytuuje swoje badania, nie przywołuje opracowań kluczowych dla rozważań na temat nowych mediów.

Rozdział drugi zatytułowano „Działalność Policji w kraju”. Poza powtarzającą się uwagą o brak precyzji w tytule (kraj jako kategoria geograficzna? Jako synonim państwa?) powstaje wątpliwość dotycząca szczegółowego wymienienia zadań policji, praw policjantów, stosunku służbowego, itp. Bardziej wartościowe byłoby podejście problemowe, analizujące np. zależności między zadaniami policji, prawami funkcjonariuszy i obywateli, etc., a postrzeganiem policji (dylematy, immanentne sprzeczności, np. represywność vs ochrona praw obywateli), co wpisałoby się w główny temat dysertacji.

Kolejny rozdział dotyczy, zgodnie z deklaracją Autora, modeli komunikacji w polskiej Policji. Autor rozpoczyna tę część pracy od przywołania ogólnych uwag nt. roli mediów masowych, posiłkując się (strony 101-106) pracą, niewątpliwie wartościową, Tomasza Goban-Klasa. Nie wykazuje jednak związku tej wiedzy z tematem dysertacji, zapominając równocześnie, że opracowań na temat komunikacji masowej, jej badania, roli, funkcji, itd., jest więcej, a przynajmniej zasygnalizowania świadomości tego stanu rzeczy oczekiwałabym w rozprawie doktorskiej. Nie rozumiem zasadności obszernego opisu prasy policyjnej (s.124-140), co podważa pośrednio sam Autor, pisząc, iż „(...) sytuacja ekonomiczna w kraju dla rynku prasowego w ogóle – nie jest najlepsza” (s. 140). W części 3.4.1 Autor nie przedstawia żadnych argumentów na rzecz znaczenia mediów społecznościowych dla relacji Policji ze społeczeństwem, skupiając się na prezentacji skanów (s. 147-155) profili społecznościowych (które powinny pojawić się w aneksie, a nie w treści rozprawy). Brakuje komentarza Doktoranta dotyczącego zasadności wyboru przywołanych platform.

Rozdział czwarty zatytułowano „Analiza prowadzonych badań” – tytuł ten ma znikomą wartość informacyjną, bowiem nie definiuje tematu i metodologii sygnalizowanych badań. Autor pisze: „Podstawowym celem niniejszej rozprawy była odpowiedź na pytanie o miejsce social mediów w działalności Policji. Aby tę odpowiedź sformułować piszący te słowa przeprowadził badania, które miały na to pytanie powyższe odpowiedzieć” (s. 167). Wymieniono również 9 pytań szczegółowych, które w zasadzie nie budzą wątpliwości, choć pogrupowanie ich w koherentne tematycznie zbiory uczyniłoby proces badawczy bardziej przejrzystym. Niestety, w tym rozdziale dominują informacje ogólne dotyczące problemu badawczego, hipotez badawczych/naukowych, typów wiedzy i podziału faktów społecznych, struktury procesu badawczego, rodzaju metod, itp. Informacje te są zbyteczne, a ich nadmiar powoduje, że giną jednozdaniowe deklaracje Autora dotyczące hipotezy („Główna hipoteza tej pracy brzmi: Rozwój mediów społecznościowych i ich funkcjonowanie w działalności Policji podnoszą efektywność służby tej organizacji” – s. 173) i metod („Stąd też na potrzeby niniejszej pracy wybrano badania ilościowe, a ankietę dostarczona została do respondentów za pomocą

Internetu” – s. 182). Hipotezy nie omówiono, stąd jej brzmienie powoduje, iż nie jest możliwa do weryfikacji. Dlaczego ogólnie rozwój mediów społecznościowych ma wpływać na efektywność służby? Co oznacza efektywność służby? Czy chodzi o realizację zadań ustawowych, np. prewencję czy ściganie przestępców, czy może o efektywną komunikację? Jeśli jest hipoteza główna, to domyślnie powinny być hipotezy poboczne. Jaką wartość poznawczą mają trzy wywiady z emerytowanymi funkcjonariuszami Policji w świetle celu, hipotezy i pytań badawczych? Doktorant zadeklarował, że „W niniejszej pracy zastosowano trzy z powyższych: badanie dokumentów, wywiady oraz ankietowanie” (s. 186) nie określając, które z nich powiązane zostaną z konkretnymi pytaniami badawczymi. Wybrane dane ilościowe zaprezentowane w 4.4.4 (wiek, miejsce zamieszkania, płeć, itd.) nie mają żadnego znaczenia w świetle pytań badawczych, z których żadne nie wskazywało tych cech jako zmiennych ważnych dla celu i hipotezy.

Rozdział piąty jest najbardziej interesujący poznawczo, choć w kwestionariuszu liczącym 17 pytań, jedynie pytania 16. i 17. ankiety mają jakiś związek z tematem badania, wcześniejsze dotyczą raczej praktyk respondentów związanych z użytkowaniem internetu. Doktorant przedstawił raport z badania, w żadnej mierze nie odnosząc się do celu, hipotezy i pytań badawczych. Rozdział szósty liczy nieco ponad pięć stron, rozdział siódmy (łączy wnioski końcowe i zakończenie) nieco ponad cztery i trudno o nich cokolwiek powiedzieć, a na pewno trudno uznać je za pełnoprawne rozdziały.

Metodologia badań

Przedstawiona do recenzji dysertacja miała w założeniu, jak sędzę, charakter teoretyczno-empiryczny, jednakże w świetle powyższych uwag nie mogę, niestety, uznać, że mamy do czynienia z realizacją celu teoretycznego. Autor nie osadził swoich rozważań w żadnej konkretnej perspektywie teoretycznej. Co do badań, to choć ich przeprowadzenie z pewnością zaabsorbowały Doktoranta czasowo i organizacyjnie, to jednak nie zostały prawidłowo opisane i przeanalizowane z wykorzystaniem wiedzy przedstawionej w rozdziałach poprzedzających. Powoduje to, iż rozprawa nie stanowi spójnej całości teoretyczno-empirycznej. Doceniając godne pochwały ambicje mgra Mateusza Porady przeprowadzenia złożonych badań, należałoby jednak zaapelować o skoncentrowanie się na jednym, dwóch pomysłach, które są możliwe do zrealizowania. Analiza mediów społecznościowych prowadzonych przez Policję (i skierowanych do szeroko rozumianej publiczności) pod kątem np. layoutu, aktualności, rodzaju kontentu, wykorzystania funkcjonalności konkretnych platform, możliwości osiągnięcia celów komunikacyjno-wizerunkowych, itp., byłaby

wartościowa, bo nie znam takich badań (poza raportem COMPOSITE z 2012 roku, dotyczącym jednak ogólnie policji europejskiej, cytowanym przez Autora). Podobnie obiecujące byłyby badania oceny działań polskiej Policji w mediach społecznościowych przez jej adresatów, czyli wszystkich tych, którzy są zainteresowani pracą tej organizacji. Sugestie te poddaję mgr. Mateuszowi Poradzie pod rozwagę.

Merytoryczna ocena pracy

Doktorant niewątpliwie posiada wiedzę na temat organizacji, którą uczynił przedmiotem swojej rozprawy. Kompetentnie opisał historię formacji, jak i jej obecne zadania. Wiedzy tej jednak nie wykorzystał w badaniach własnych z powodów, których nie jestem w stanie zdiagnozować. W części 3.4 brakuje mi omówienia czterech modeli J. Gruniga i T. Hunta, z których czwarty – symetryczny dwukierunkowy - autorzy wiąźali z podmiotami działającymi w przestrzeni publicznej, w tym szczególnie służb policyjnych, mającymi szczególnie zadania budowania wzajemnie korzystnych powiązań między organizacją i kluczowymi dla niej interesariuszami. Model ten mówi o konieczności budowania zaufania między komunikującymi się stronami, a zaufanie obywateli do policji wydaje się podstawowym warunkiem skutecznego realizowania celów statutowych/ustawowych tej formacji. Ten brak refleksji teoretycznej skutkował błędami w konstruowaniu badania własnego mgra Porady, które ma potencjał, co warto odnotować.

Martwi mnie brak omówienia stanu badań nad problematyką poruszaną przez Doktoranta. Można odnieść wrażenie, że Autor porusza się w próżni badawczej, co nie odzwierciedla stanu faktycznego. W rozdziale dotyczącym mediów społecznościowych (roz. 1) nie ma odwołań do klasycznych opracowań M. Castellsa, L. Manovicha, P. Livingstone'a i innych. Nie oczekuję, że wszystkie prace związane z poruszaną problematyką będą szczegółowo omówione, oczekuję jednak, że autor pracy, która jest podstawą procedowania o nadanie stopnia naukowego zasygnalizuje, że podstawowe prace zna i ma do nich jakiś stosunek. Autor wspomaga się artykułami polskich autorów, którzy referują ustalenia cytowanych przez nich badaczy, i którzy nie prezentują własnych przemyśleć czy koncepcji, tym samym nie wnoszą nic nowego do refleksji naukowej dotyczącej omawianych kwestii. Do wielu opracowań można było bez żadnych problemów dotrzeć, były tłumaczone na język polski. Doktorant jednak cytuje z tzw. drugiej ręki (np. przypis 79 – polskie tłumaczenie eseju U. Eco, 83 – polskie tłumaczenie pracy D. Strinatięo jest powszechnie dostępne), co nie jest zgodne ze standardami krytycznej analizy źródeł. Bibliografia, jak na rozprawę doktorską, jest uboga, liczy zaledwie 62 pozycje.

Żywię głębokie przekonanie, że podstawowym zadaniem recenzenta we wszystkich procedurach jest dostarczenie informacji zwrotnej dotyczącej przedstawianej do recenzji pracy, nie zaś krytyka w rozumieniu pejoratywnym. Recenzja powinna mieć, poza innymi, ważny dla rozwoju naukowego walor dydaktyczny. Liczę na to, iż wszelkie poczynione przeze mnie uwagi, szczególnie te, które mogą wybrzmieć jako krytyczne w potocznym rozumieniu, zostaną odebrane jako przejaw chęci pomocy w doskonaleniu warsztatu badawczego Pana mgra Mateusza Porady.

Ocena formalnych aspektów pracy

Mam zastrzeżenia do konsekwentnie stosowanych w pracy wyróżników, podkreśleń, pogrubień, „wyliczanek” (np. s.14, 20, 23, 26, 31, 54, 72, 74-75, 79-81 – szczególnie jaskrawy przykład, 85, 88, 98, 112-114, 169 i in.), itp. – jest to maniera właściwa dla podręcznika, a nie rozprawy doktorskiej o charakterze monografii; maniera, dodam, szczególnie mnie drażniąca, choć niestety coraz powszechniej występująca. Autor zdecydował się na zastosowanie przypisów dolnych, które, w porównaniu z tzw. modelem harwardzkim, sprzyjają popełnianiu błędów i tych w recenzowanej rozprawie nie udało się uniknąć. Układ bibliografii i przypisy nie mają jednego schematu powszechnie przyjętego, więc nie będę czyniła problemu z wyborów dokonanych przez Doktoranta, choć nie jest to preferowane przeze mnie rozwiązanie. Warto wskazać, że odchodzi się od przypisów dolnych i ujednolica bibliografię, ale choć podnoszę tę kwestię, to nie wskazuję jej jako mankament, bowiem jeśli Autor myśli o wydaniu pracy, wymagać to będzie od Niego tak czy inaczej dostosowania się do oczekiwań konkretnego wydawcy.

Uwagi dotyczące formalnych aspektów pracy nie wazą na ogólnej ocenie dysertacji, ich celem jest uczulenie Doktoranta na fakt, że dbałość o nie jest bardzo często kryterium wstępnej oceny pracy i zawsze pierwszym kryterium formalnej selekcji w procedurze kwalifikowania tekstów do publikacji.

Konkluzja

Rozprawa Pana mgra Mateusza Porady pt. „Media społecznościowe w działalności polskiej Policji w kontekście mediów tradycyjnych. Ich funkcjonowanie, znaczenie oraz rola w kształtowaniu wizerunku i promocji formacji” obciążona jest wadami, które **uniemożliwiają mi ocenienie jej jako spełniającej ustawowo** określone warunki pracy będącej podstawą procedowania o nadanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych, w

dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach. Doceniając wkład pracy Doktoranta z przykrością jednak muszę wskazać następujące braki, które skutkują **negatywną oceną** końcową przedstawionej do recenzji rozprawy:

1. określenie ram teoretycznych rozprawy;
2. zdiagnozowanie stanu badań dotyczących podjętej problematyki i omówienie relewantnej literatury przedmiotu;
3. omówienie metodologii badań własnych;
4. analiza pozyskanych wyników badań własnych Autora w kontekście postawionych pytań badawczych.

Dorota Piontek

23 PAŹ. 2023